

Sociale Kaart: het opsporen en in kaart brengen van sociale gegevens

Situering

Het maken van een sociale kaart heeft de volgende functie: analyse van de buitenwereld als voorbereiding op diaconaal werk in de leefomgeving. Inventarisatie en analyse van sociale gegevens moet eigenlijk niet beperkt blijven tot een incidentele activiteit. De samenleving verandert continu, ook in uw directe leefomgeving. Daarom is regelmatige verkenning op dit punt van belang.

Een andere reden hiervoor is: het verzamelen van informatie bevordert het efficiënt en effectief werken, ook in de diaconie. Men is hierdoor gedwongen zaken op papier te zetten, systematisch en planmatig te werk te gaan.

Dit is wat u leert in deze les. Het maken van een sociale kaart maakt je bewust van wie er in je omgeving leven, hulp nodig hebben en kunnen geven.

Opzet

1. Informatie over sociale kaart
2. Opdracht: kijk eens om je heen
3. Opdracht: maak uw eigen sociale gids (als onderdeel van een sociale kaart)
4. Het maken van een Sociale Kaart: in kaart brengen sociale gegevens

1. Informatie over een sociale kaart

Aan welke criteria moeten deze verkenningen van de buitenwereld voldoen? Ze moeten:

- praktisch inzicht geven in de problemen en in de samenhang ervan;
- inzichtelijk zijn voor hen, die ermee te maken hebben (zowel de vrijwilligers als de eventuele doelgroepen op wie een verkenning zich richt);
- aansluiten bij de vaardigheden van de diaconale vrijwilligers;
- betrouwbare resultaten opleveren.

Twee manieren

Er zijn meerdere manieren om sociale gegevens over de omgeving te verzamelen.

Grofweg zijn er twee typen te onderscheiden:

Het maken van een brede inventarisatie, waarvan de diaconie verwacht dat deze van belang kan zijn voor het ontwikkelen van beleid. Men verzamelt systematisch zo breed mogelijk informatie en analyseert de daaruit naar voren komende (probleemsignalen); Een toegespitste inventarisatie; daarbij wordt vooraf duidelijk geformuleerd:

“om welke (probleem) signalen het gaat, waarover informatie wenselijk is en wat het doel is, waarvoor die informatie zal worden gebruikt.”

De vraag is hier: welke gegevens ontbreken nog om te kunnen besluiten of op een bepaald (probleem)signaal moet worden ingegaan. Wanneer het doel van de informatieverzameling duidelijk verwoord is, wordt ook duidelijk welke middelen gebruikt kunnen worden.

Met welke middelen kunnen sociale gegevens worden verzameld?

Voor een brede inventarisatie kan als volgt worden gewerkt:

- volkstellinggegevens en andere demografische gegevens analyseren;
- door de gemeente of provincie gemaakt sociale kaarten analyseren;

- gesprekken voeren, inhaken op ervaringen van bezoekersgroepen en wijkcontactpersonen (zie boven), zelf rondes doen in buurt of dorp, spreken met sleutelfiguren.
- kranten doornemen, knipselarchief bijhouden;
- gesprekken voeren met instellingen en vrijwilligersorganisaties;
- verslagen en archiefmateriaal van gemeentelijke diensten en welzijnsinstellingen analyseren (GSD, AMW, thuiszorg, kruiswerk etc.)

Methodes voor het verzamelen van betrouwbare informatie

- Bevraging: d.m.v. vragenlijst of gerichte interviews.
- Observatie: een goed bruikbare methode is die van de participerende observatie: letten op bepaalde principes, bepaalde aspecten van gedrag, bepaalde aspecten van interactie etc. Hierbinnen zijn twee typen van bevraging mogelijk zijn. De journalistieke bevraging (open vragen, waarbij informeel gevraagd wordt naar het hoe, wat, wie, waar, waarom) en de kunstmatige vraag, bedoeld om een duidelijke stellingname/standpunt te krijgen (gesloten vragen).
- Via geschreven materiaal. Een bruikbare methode is de inhoudsanalyse van plaatselijke of regionale nieuwsbladen, verslagen, archiefmateriaal etc.

Er is een verder verfijning van deze waarnemingsmethodes mogelijk. Ook is er nog meer te zeggen over aandachtspunten bij de (probleem)signalering, over het opstellen en verwerken van vragenlijsten en enquêtes, over het voeren van verkennende gesprekken en over het leggen van contacten. Dit alles in het kader van het verzamelen van sociale gegevens.

De aanbodzijde

Het kan voorkomen dat een Caritas, een werkgroep diaconie, of een bezoeker moet doorverwijzen, bijvoorbeeld naar professionele hulpverlening. Daarom is het van belang te beschikken over actuele informatie van instanties, voorzieningen en andere organisaties. Maar ook voor het verzamelen en analyseren van sociale gegevens is het van belang over dit soort informatie te beschikken. Bij het opstellen van een sociale kaart gaat het namelijk niet alleen om het verzamelen van sociale gegevens rond maatschappelijke (probleem)signalen - de "vraagkant". Het gaat ook om het verzamelen van informatie over "het aanbod" van instanties, voorzieningen en andere organisaties. Mogelijke bronnen zijn:

- een sociale gids, een gemeentegids of andere plaatselijke of regionale naslawerken; informatiefolders;
- de provinciale adressengids;
- de werkmap diaconie van het KSMA Solidair Friesland;
- provinciale steunpunten, bijvoorbeeld voor gehandicaptenzorg, ouderenwerk etc..

Een werkgroep diaconie kan ook zelf een sociale gids samenstellen, als onderdeel van een algemene sociale verkenning of als onderdeel van een verkenning op een specifiek aandachtsgebied, bij voorbeeld dat van hulpverlening. Op pagina 43 staat een (niet volledig) overzicht van een aantal organisaties en instanties, die werkzaam zijn op sociaal-maatschappelijk terrein, met name dat van de hulpverlening. U kunt voor het opstellen van een sociale kaart per instelling gegevens verzamelen en zodoende uw eigen sociale gids samenstellen. Zie pagina 4: het samenstellen van een sociale gids.

2. Opdracht: kijk eens om je heen

Wie bereiken we d.m.v. onze huidige pastorale of diaconale activiteiten? Wie hebben onze aandacht? Deze lijst pretendeert niet volledig te zijn. Mogelijk heeft u aanvullingen.

- Met welke van deze mensen heeft uw diaconie-/caritas-/bezoekgroep/kerk contact? Wie of welke groep precies? Op welke wijze?
- Welke van de genoemde groeperingen zou naar uw opvatting wel de aandacht van uw werkgroep moeten hebben? Wat weet u van de problemen van die groep(en)?
- Wie of welke groep zou het contact met deze groep moeten leggen?

KIJK EENS OM JE HEEN	Aandacht wordt gegeven	Aandacht wenselijk
Ouderen		
Zieken		
Eenzame mensen		
Mensen die alleen wonen (alleenstaanden/opzichzelfstaanden)		
WAO-ers		
Mensen met psychische problemen en (ex) psychiatrische patiënten		
Relaties van mensen met psychische problemen		
Mensen die niet kunnen lezen of schrijven		
Baanlozen of mensen die bang zijn hun baan te verliezen		
Vrouwen in de bijstand		
Eenoudergezinnen		
Homoseksuelen		
Slachtoffers van incest en andere vormen van seksueel geweld		
Slachtoffers van vrouwenhandel en prostitutie		
Vluchtelingen		
Migranten en andere etnisch-culturele groepen		
Woonwagenbewoners		
Mensen met een verstandelijk handicap		
Ouders, broers en zussen van mensen met een verstandelijke handicap		
Mensen met een lichamelijke handicap		
Mensen die gaan scheiden of gescheiden zijn		
Gok-/ drugs-/ medicijn-/ of alcoholverslaafden		
Ouders van verslaafden		
Nabestaanden van mensen die door zelfdoding zijn gestorven		
Mensen in crisissituaties		
Familie van dementen of dementerenden		
Boeren, die gedwongen zijn (of worden) hun bedrijf te sluiten		
Weggelopen kinderen/ouders van weggelopen kinderen		
(Ex-) Gedetineerden		
Partners en kinderen van gedetineerden		
Dak- en thuislozen		
Mensen die door het HIV-virus zijn besmet en AIDS patiënten		

Vervolg Sociale Kaart: het samenstellen van een Sociale Gids

Hulpverlening: een (niet volledig) overzicht van hulpverlenende instanties.

- Diaconie/Caritas
- AMW: Algemeen Maatschappelijk Werk/thuishulp/thuiszorg/gezinsverzorging
- Jeugdhulpverlening
  - Voogdijvereniging
  - Stichting voor Jeugd en Gezin
  - Jongerenadviescentra
  - Raad voor de kinderbescherming
- Bureau vertrouwensarts
- GSD: Gemeentelijke Sociale Dienst
- RIAGG: Regionaal Instituut voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg
- CAD: Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs
- Bureau Slachtofferhulp
- Reclasseringsinstellingen
- Vrouwenhulpverlening
  - Blijf van m'n lijf
  - FIOM
- NVSH: Ned. Vereniging voor Seksuele Hervorming
- NVIH/COC: Ned. Vereniging voor Integratie van Homoseksualiteit
- Specialistisch maatschappelijk werk
  - Medisch maatschappelijk werk
  - Bedrijfsmaatschappelijk werk
  - Schoolmaatschappelijk werk
  - SPD: Sociaal Pedagogische Dienst
(MWGG Maatschappelijk Welzijn Geestelijk Gehandicapten)
- Zelfhulpgroepen en vrijwillige hulpverlening
  - AA: Anonieme Alcoholisten
  - AIDS-infolijn
  - Al Anon
  - HIV-vereniging
- Hulpdiensten
  - Nabestaanden bij zelfdoding
  - Ouders van een overleden kind
  - Patiëntenverenigingen
  - Vluchtelingenwerk
  - Vrijwilligers in de Terminale Zorg

3. Opdracht: maak uw eigen sociale gids (als onderdeel van een sociale kaart)

Kies een of een paar organisaties uit het overzicht, waarvan u meer wilt weten.

Verzamel per instelling of organisatie de volgende gegevens:

Adres

Doelstelling

Werkwijze

Openingstijden

Spreekuren
Telefonische bereikbaarheid buiten kantooruren
Financiële bijdrage
Activiteiten
Beleidsvoornemens/ -wijzigingen
Bereikbaarheid met openbaar vervoer
Toegankelijkheid voor rolstoel
Contacten met de parochie
Conclusie/uw eigen mening m.b.t. de organisatie

4. Het maken van een Sociale Kaart: in kaart brengen sociale gegevens

1. Bepaal of er een brede of toegespitste sociale kaart gemaakt moet worden (zie pag. 1).
2. Maak een overzicht van de sociale gegevens die u met betrekking tot uw eigen diaconaal werk zou willen weten (linkerkolom).
3. Geef bij elk onderdeel aan waar en/of hoe u denkt deze gegevens te kunnen krijgen (rechterkolom).
4. Zet gezamenlijk de bevindingen op een flap.

Gewenste sociale gegevens	Waar /hoe zijn de gegevens te verkrijgen ?